

УДК 336: 504

**СУЧАСНІ НАУКОВІ ПОГЛЯДИ НА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕСПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ
ВОДОГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ***Нехайчук Д.В.*

Висвітлюються наукові засади фінансового забезпечення розвитку водогосподарського комплексу регіону. Розкривається сутність фінансового забезпечення водогосподарського комплексу в сучасних умовах розвитку регіону. Вносяться пропозиції щодо подальшого розвитку водогосподарського комплексу та покращення якості надаваних їм послуг.

Ключові слова: *фінансове забезпечення, фінансові ресурси, водогосподарський комплекс регіону.*

Наукові погляди на фінансове забезпечення економічного розвитку країни та її регіонів базуються на вченні про фінанси. Вони, у цілому, сформульовані вітчизняною фінансовою наукою і визначені низкою законодавчих та нормативних актів, в основу яких покладені положення Конституції України, Бюджетного кодексу, Господарського кодексу, Закону України „Про Державний бюджет” тощо.

У сучасній вітчизняній фінансовій літературі визначення фінансового забезпечення розвитку водного господарства відсутнє. Однак окремі вчені дають загальне визначення фінансового забезпечення, яке стосується різних ланок соціально-економічної системи держави.

Так, О.Р. Романенко вважає, що „... фінансове забезпечення – це покриття затрат за рахунок фінансових ресурсів, акумульованих суб’єктами господарювання і державою” [1, с. 19] У цьому визначенні, перш за все, вказується на мету фінансового забезпечення. Однак воно не відображає сукупності заходів, пов’язаних із фінансовим забезпеченням суб’єктів фінансових відносин.

Колектив авторів навчального посібника за редакцією С.І. Юрія „Фінанси” зазначають, що „... фінансове забезпечення – це формування цільових грошових фондів у достатньому розмірі та їх ефективне використання”. [2, с. 215] На нашу думку, в цьому визначенні більш широко відображається діяльність окремих суб’єктів, пов’язаних з їхнім фінансовим забезпеченням, зокрема, формування і використання всіх грошових фондів, які є основою фінансових ресурсів.

Але окремі проблеми, зокрема фінансове забезпечення розвитку водогосподарського комплексу регіону, не знайшли свого відображення. Тому розгляд цього питання є дуже актуальним, особливо на сучасному стані розвитку регіону, його господарського комплексу.

Вважаємо, що при визначенні фінансового забезпечення доцільно враховувати такі складові як мета, завдання, функції, методи, джерела, обсяги фінансових ресурсів, а також діяльність як держави, так і суб’єктів господарювання, що пов’язана з мобілізацією і використанням цих ресурсів на відповідні заходи, мета яких — поліпшення ситуації з водозабезпеченням регіону.

Зміст фінансового забезпечення у сфері розвитку водогосподарського комплексу у загальному вигляді ми спробували відобразити на рис. 1.

Так, основною метою фінансового забезпечення є визначення необхідного обсягу фінансових ресурсів для задоволення потреб у воді на рівні конкретних адміністративно-територіальних формувань міст, селищ і суб’єктів господарювання. Формулювання мети залежить від ситуації з водозабезпеченням, завдань, які спрямовуються на економію водних ресурсів та покращення їх якості, а також фінансових можливостей.

Серед найважливіших завдань фінансового забезпечення можна виділити, з одного боку, забезпечення фінансових, організаційних, технічних, технологічних і управлінських можливостей суб’єктів господарювання щодо гарантованого водозабезпечення, а з другого боку – забезпечення цільового використання фінансових ресурсів у водогосподарському комплексі.

До функцій фінансового забезпечення, на нашу думку, належить: планування, організація, мотивація, фінансування, аналіз і контроль за цільовим використанням фінансових ресурсів.

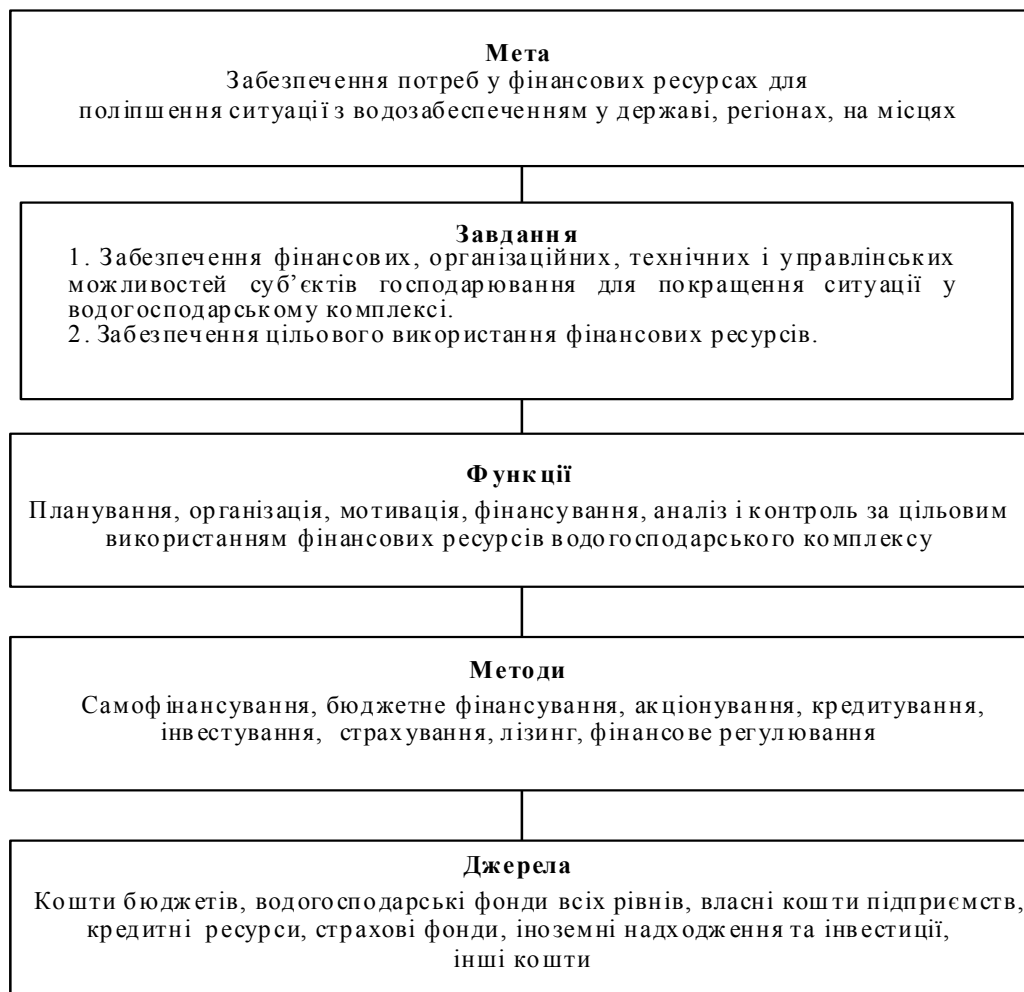

Рис. 1. Зміст фінансового забезпечення у сфері розвитку водогосподарського комплексу¹

¹ *Складено автором*

Серед методів фінансового забезпечення ми виділяємо: самофінансування, бюджетне фінансування, акціонування, кредитування, інвестування, страхування та лізинг.

До джерел фінансового забезпечення відносимо: кошти державного та місцевих бюджетів; державні та недержавні екологічні фонди всіх рівнів; власні кошти підприємств, організацій, установ; кредитні ресурси; добровільні внески; страхові фонди; іноземні надходження та інвестиції; інші кошти.

Така узагальнена модель фінансового забезпечення у сфері розвитку водного господарства дає можливість сформулювати його загальні параметри, напрями, організацію та механізм реалізації.

Базуючись на запропонованій моделі при визначенні фінансового забезпечення, слід акцентувати увагу саме на діяльності держави, місцевих органів влади і суб'єктів господарювання, що пов'язані з мобілізацією фінансових ресурсів та їхнім використанням на конкретні цілі функціонування та розвитку водогосподарського комплексу регіону.

Центральним питанням цієї діяльності є пошук та використання цілого ряду методів і джерел, необхідних для забезпечення потреб у фінансових ресурсах для поліпшення ситуації у державі та окремих її регіонах з водозабезпеченням. Результатом цієї діяльності є визначення відповідних обсягів фінансових ресурсів, їх нагромадження і використання відповідно до поставленої мети і завдань.

Таким чином, на нашу думку, на сучасному стані розвитку фінансової науки, під фінансовим забезпеченням розвитку водогосподарського комплексу слід розуміти діяльність по визначенню сукупності методів і джерел, а також відповідних обсягів фінансових ресурсів, які акумулюються суб'єктами господарювання та державою для здійснення природоохоронних заходів з метою поліпшення ситуації з водопостачанням, водовідведенням та поліпшенням якості наведених послуг.

Фінансове забезпечення розвитку водного господарства реалізується за допомогою відповідного механізму, який ми зробили спробу відобразити на рис. 2.

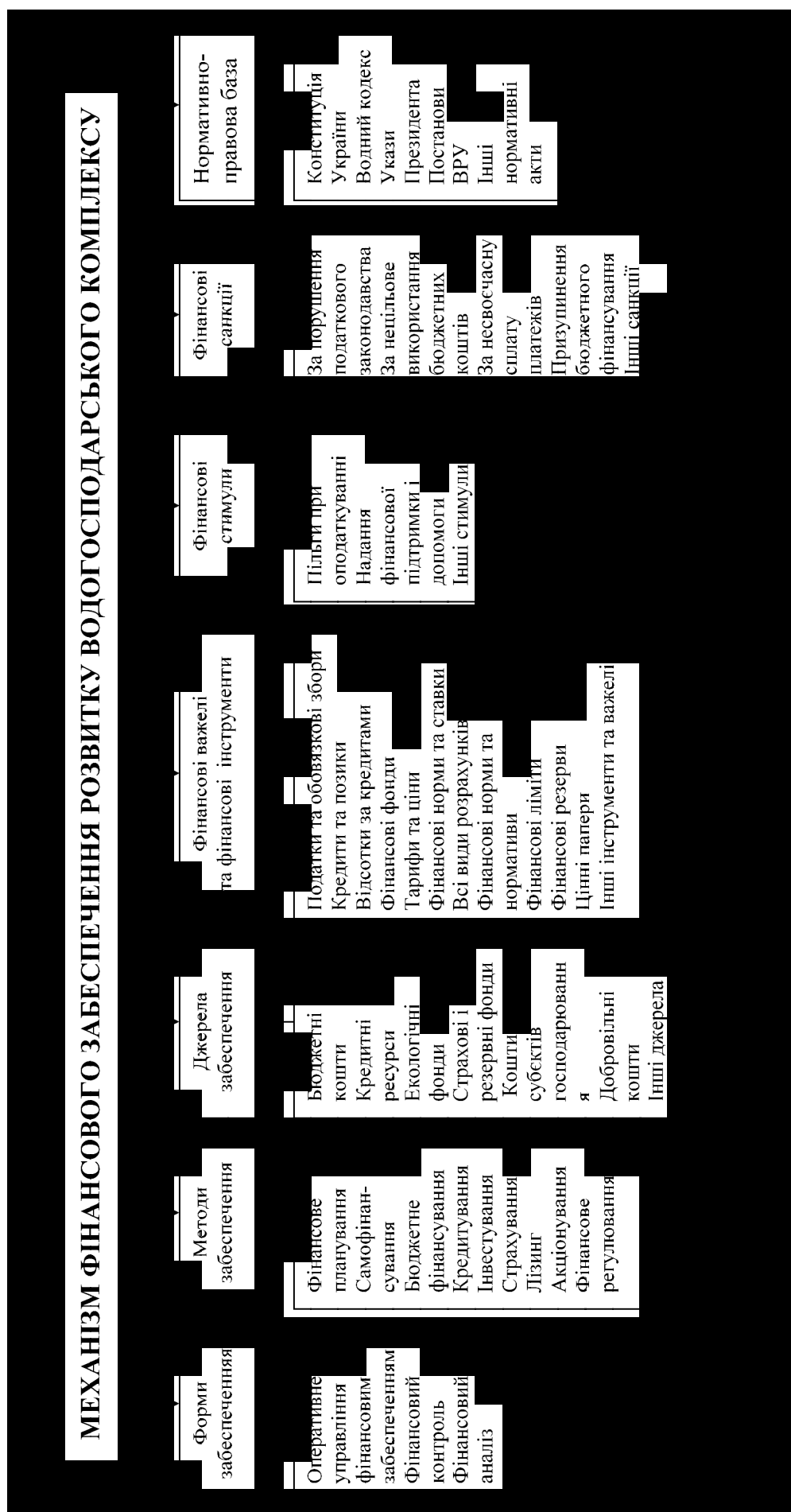

Рис. 2. Структура механізму фінансового забезпечення розвитку водогосподарського комплексу

На наш погляд, цей механізм є складовою господарського механізму розвитку водогосподарського комплексу. У якості особливих елементів механізму фінансового забезпечення розвитку, які віддзеркалюють властиві тільки йому внутрішні характеристики, ми виділяємо наступні його складові:

- форми забезпечення, до яких ми відносимо фінансове планування фінансового забезпечення, оперативне управління фінансовим забезпеченням, фінансовий контроль;
- методи забезпечення (самофінансування, бюджетне фінансування, кредитування, інвестування, страхування, лізинг, фінансове регулювання);
- джерела забезпечення: бюджетні кошти, екологічні фонди, кошти суб'єктів господарювання, кредитні ресурси, страхові і резервні фонди, добровільні кошти, інші джерела;
- фінансові важелі, зокрема, оподаткування, нормування, умови і порядок формування фінансових ресурсів, умови і принципи фінансування, умови і принципи кредитування, умови і принципи страхування, інші важелі;
- фінансові інструменти (податки, обов'язкові збори, відсотки по кредитах, фінансові норми, фінансові нормативи, фінансові ліміти, фінансові резерви, інші інструменти);
- фінансові стимули, до яких ми відносимо пільги при оподаткуванні, бюджетне фінансування, надання фінансової підтримки і допомоги, інші стимули;
- фінансові санкції (за порушення податкового законодавства, за нецільове використання бюджетних коштів, пеня за несвоєчасну сплату платежів, зменшення або призупинення бюджетного фінансування, вилучення до бюджету коштів, використаних не за призначенням, відміна наданих пільг, інші санкції);
- нормативно-правова база, зокрема, Конституція України, Водний Кодекс України, інші закони України, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативні акти міністерств та відомств, нормативні акти місцевих рад.

Основним компонентом визначення фінансового забезпечення і його механізму є фінансові ресурси. Тлумачний словник української мови трактує термін „ресурси” як засіб, можливість, якими можна скористатися в разі необхідності; грошові цінності, джерела фінансових доходів. [3, с. 274]. Тобто термін “ресурси” містить в собі якийсь елемент потенційності і тут воно перегукується з терміном “потенціал”. За вищезгаданим тлумачним словником: „Потенціал” – сукупність усіх наявних засобів, можливостей, що можуть бути використані в якій-небудь сфері, приховані здатності для якої-небудь діяльності, що можуть виявитися за певних умов” [3, с. 217].

Стосовно поняття “фінансові ресурси” в українській науковій літературі ведеться дискусія. Ряд економістів підходять узагальнено до тлумачення фінансових ресурсів на рівні суспільства, не вказуючи на особливості їхнього формування і використання різними

суб'єктами (держава, адміністративно-територіальна одиниця, суб'єкт господарювання). Інша група економістів використовують різні підходи до пояснення змісту фінансових ресурсів держави та фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.

Економічна енциклопедія дає таке визначення: “Фінансові ресурси — це грошові фонди, створені в процесі розподілу, перерозподілу і використання ВВП країни”. [4, с. 821].

Забезпеченість фінансовими ресурсами, їх дієздатність залежить від таких факторів як їх загальний обсяг та раціональне розміщення. Слід підкреслити, що і виробнича, і фінансова діяльність як складові операційного циклу підприємства, починаються з процесу формування фінансових ресурсів. Саме фінансові ресурси повинні створити умови для стабільного безперервного розвитку виробництва та подальшого його зростання.

Вважаємо, що фінансові ресурси водогосподарського комплексу за рівнем централізації можна поділити на дві групи: централізовані і децентралізовані. До централізованих фінансових ресурсів ми відносимо кошти державних та місцевих бюджетів, інших державних цільових і місцевих фондів. До децентралізованих фінансових ресурсів, на нашу думку, належать власні кошти підприємств, організацій та установ, страхових фондів, та інші ресурси.

Централізовані фінансові ресурси використовуються державою та місцевою владою для виконання державних і регіональних програм, а також для фінансування заходів і розпорядників бюд-

жетних коштів водогосподарського спрямування. Децентралізовані фінансові ресурси спрямовуються на фінансування заходів щодо експлуатації та відновлення існуючих водогосподарських об'єктів та будівлі нових, які проводяться підприємствами, організаціями, установами різних форм власності.

Початковою формою механізму фінансового забезпечення у водогосподарському комплексі є планування фінансових ресурсів водогосподарської діяльності, яке передбачає:

- формування переліку першочергових заходів регіональних природоохоронних програм та відповідних заходів суб'єктів господарювання;
- визначення джерел та обсягів надходжень фінансових ресурсів на плановий період за кожним джерелом;
- пошук резервів збільшення доходів природоохоронної галузі;
- забезпечення принципу цільового економічного та ефективного використання фінансових ресурсів.

Другою формою механізму фінансового забезпечення розвитку комплексу є оперативне управління фінансовим забезпеченням.

Необхідність такого управління пов'язана з тим, що у процесі виконання фінансових планів виникає потреба втручання у розподільчі процеси з метою усунення диспропорцій, недоліків, забезпечення своєчасного маневрування фінансовими ресурсами з метою досягнення передбачених цілей. Оперативне управління здійснюється щоденно відповідними службами і включає всі процеси, пов'язані з формуванням та використанням фінансових ресурсів.

Третьою формою фінансового механізму ми виділяємо фінансовий контроль, який включає загальнодержавний, внутрівідомчий, внутрігосподарський, громадський фінансовий контроль та аудит. Цей контроль є необхідною умовою забезпечення ефективного цільового та раціонального використання коштів на цілі, пов'язані з поліпшенням ситуації що до водозабезпечення підприємств та громадян питною водою. У процесі фінансового контролю використовуються різні методи, зокрема, моніторингу, перевірки, експертизи, інвентаризації, контрольного заміру, контрольних зважувань.

Систематизація водного законодавства здійснюється у формі кодифікації та інкорпорації з визначенням першочергових та перспективних законодавчих і підзаконних актів. [5,6] Кодифікація першочергових актів водного законодавства охоплює:

- прийняття нових законодавчих актів;
- внесення змін і доповнень до раніше прийнятих;
- підготовку проектів законів України про раціональне природо використання, яке пов'язане з використанням водних ресурсів та експлуатацією об'єктів водного господарства.

Так, на нашу думку в найближчий перспективі слід прийняти ряд таких законодавчих актів та положень:

- про пільгове оподаткування й кредитування водогосподарського комплексу;
- про порядок формування тарифів на воду для населення, комунальних служб сільського господарства, промисловості;
- про власність і розпорядження водними ресурсами;
- про компенсації населенню водозбірної площі недоотриманого прибутку;
- про відтворення води.

ВИСНОВКИ

1. За останні роки в Україні вже сформовано досить міцні основи водного законодавства, здійснено деякі структурні реформи в водогосподарському комплексі, закладено концептуальний базис нової економічної політики та конкретні механізми її реалізації.

2. Подальший розвиток водного господарства, у т.ч. на регіональному рівні, потребує великих зусиль держави, органів місцевого самоврядування, громадськості, вітчизняної науки, суб'єктів господарювання з метою забезпечення належного функціонування водогосподарського комплексу, та його подальшого розвитку, яке б відповідало вимогам часу.

3. Перспективними, на нашу думку, є розробки з приводу водопостачання, особливо в АРК, зокрема треба визначити механізм формування фондів грошових коштів для:

- покращення якості питної води для населення;
- аокращення системи водопостачання для підприємств та населених пунктів;
- втілення водосберігаючих технологій у всі сфери економічної діяльності та комунального використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Романенко О.Р. Фінанси: Підручник. – К.: Либідь, 2001 – 347 с.
2. Фінанси: вишкіл студії: Навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. Юрія С.І. – Тернопіль: Карт – бланш, 2002. – 357 с.
3. Новий тлумачний словник української мови. -К.: Аконтит, 1999. -Т.3. -927 с.
4. Економічна енциклопедія: У трьох томах / Редкол. С.В. Мочерний – К.: Академія, 2002 – 952 с.
5. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.1991. № 1264-ХІІ // Голос України від 24.07.1991 р.
6. Водний кодекс України // Голос України від 1995.- 20 июля.-с.10-12.